

Boek van het jaar 2022

Deze prijsuitreiking draait om de 10 boeken die genomineerd zijn voor de Boek van het jaar prijs 2022. Boeken die in 2021 verschenen. Het doel van de prijs is het bevorderen van het lezen én schrijven van vakboeken gezien vanuit de adviseur.

Ook met behulp van de criteria,

- Maatschappelijk relevant,
- Oorspronkelijk,
- Toepasbaar en Toegankelijk

blijft het lezen en beoordelen van vakboeken een lastige taak. Daarom zijn we ook maar liefst met 7 juryleden met verschillende achtergronden (Odette Moeskops, Mariska van der Steege, Gérard Brockhoff, Martijn Janssen, Jacco van Uden, Dick van Ginkel en Marguerithe de Man) om de intersubjectiviteit van de beoordeling optimaal te waarborgen.

Ook dit jaar hadden we bijna 100 boeken om te beoordelen. Aan de kwantiteit ligt het niet meer. Voor de jury een uitdagende klus om het kaf van het koren te scheiden en uit deze omvangrijke lijst een top tien samen te stellen. Naar de indruk van de jury, neemt de kwaliteit niet toe met de kwantiteit. We hebben gelukkig toch ook dit jaar weer een gevarieerde top 10. Dit zijn de tien boeken die we aanraden voor een ieder die in ons vak bij wil blijven.

We zullen nu de motivatie per boek geven.

Chaordisch organiseren

In de top 100 stonden een aantal boeken waarin de zoektocht naar andere manieren van organiseren centraal stond. De jury koos *Chaordisch organiseren* van Nicoline Mulder over de complexiteit en natuurlijkheid van chaorde als tegenhanger van het gevestigde managementdiscours. Geen how-to-boek, maar een prettig en toegankelijk geschreven boek over complexe materie. En een boek dat je - als je er de tijd voor neemt - helpt met het onderzoeken van je eigen paradigma's

Conflict eren

Shirine Moerkerken schrijft niet veel, maar als ze schrijft is het raak en mooi. In *Conflict eren* laat ze de lezer over haar schouder meekijken hoe ze stap voor stap uitzoekt "wat er in de betreffende situaties eigenlijk aan wiens hand is". Dat is namelijk het belangrijkste in het adviesproces! Haar kracht zit in de oprechtheid, de traagheid en het precieze, Shirine laat je echt meekijken in hoe zij het vak uitoefent. Ze schrijft dat vervolgens beeldend op en schuwt tegelijkertijd ook tips en aanbevelingen niet. Wat niet betekent dat je met het boek in de hand haar manier van werken kunt overnemen. Maar wel dat je je erdoor kunt laten inspireren.

De complete consultant

In dit boek staat de consultant en het werk, in het beschreven adviesproces centraal. Daarmee is het wat het adviesproces betreft een zeer goed en compleet boek voor met name jonge adviseurs die ook per deel gebruik kunnen maken van korte vragenlijsten om ze te helpen reflecteren. Eric Mooijman heeft zich voor het schrijven van het boek gebaseerd op talrijke oude en nieuwe bronnen,

waarmee hij een mooie combinatie maakt van de bewezen concepten, nieuw gedachtegoed en andere manieren van het vak uitoefenen. Ook de newtech toepassingen in de adviespraktijk worden niet overgeslagen. Deze hoofdstukken en die over de adviseur zelf zijn ook interessant voor meer ervaren consultants.

De regels en de rek

In welke organisatie gaat het er niet over, over regels, teveel regels, lastige regels die het werken onmogelijk maken. Dikwijls is de balans tussen regels en rek ver te zoeken. Zeker niet alleen in het publiek domein waar Boukje Keizer haar voorbeelden aan ontleent. 'Leren leven met de regels die ertoe doen en permanente alertheid voor het uit de bocht vliegen van diezelfde regels' is de beknopte samenvatting van een van de juryleden. Regels moeten niet weg, maar de rek erin opzoeken kan zeker geen kwaad. Het boek is daarover zeer genuanceerd. Het is vlot en toegankelijk geschreven en geeft praktische handvatten om regels aan te pakken.

Echt nep

Een boek dat gaat over een onderwerp 'aan de randen van het adviesvak', ontwikkelingen die niet direct over organisaties of adviseren gaan, maar die wel relevant voor ons zijn om in de gaten te houden. Waren waarheid en werkelijkheid altijd al ingewikkeld concepten, onder invloed van de hedendaagse technologische ontwikkelingen wordt het '**spelen** met de realiteit' zoals de header op de kaft van *Echt nep* aangeeft. Boeken over technologie en vooral boeken waarin ook ingegaan wordt op mogelijke toekomstige ontwikkelingen hebben vaak een hoog techno deterministisch gehalte. *Echt nep* kijkt wat dat betreft opvallend positief af. Menno van Doorn, Sander Duivenstein en Thijs Pepping zijn erin geslaagd om een zeer genuanceerd boek te schrijven dat zowel informeert als duidt en denkroutes opent.

Goed teamwerk

Over teamwerk wordt veel geschreven. Ook in het afgelopen jaar. Toch is teamwerk niet vanzelfsprekend. Karin Derksen heeft een toegankelijk, onderbouwd en praktisch boek geschreven voor iedereen die met teamwerk te maken heeft. Dit boek gaat niet uit van teamwerk als hoogst haalbare en als doel op zich, maar als een van de manieren van organiseren om tot goed werk te komen. De drie delen – over de basis, samenwerken en leiderschap - bevatten mooie samenvattingen en heldere tips. Het is prettig en verhelderend dat de auteur in een vlotte, bondige stijl de belangrijkste zaken nog een keer op een rij zet. En aanvult met eigen werk en met wetenschappelijk onderzoek onderbouwt.

Machiavelli op de werkvloer

Politiek in organisaties is een thema dat veel beroering oproept, maar het is onvermijdelijk, en constructief. Zonder politiek geen organiseren en veranderen. Math de Vaan kijkt 'als socioloog naar de informele werkelijkheid op de werkvloer' en neemt de lezer aan de hand mee op reis langs politiek in organisaties. Hierbij gaat het binnen organisaties niet alleen om formeel op het podium te acteren, maar in een gelaagdheid juist ook informeel achter de coulissen. Macht is concreet handelen op de werkvloer. Er is al lange tijd geen Nederlandstalig boek over dit thema verschenen. Een fijne en broodnodige aanvulling.

Niet weer een onderzoek

De adviseurs van Lysias laten in dit boek zien hoe ze door onderzoek in hun eigen werkpraktijk en naar hun eigen werkpraktijk als bureau bijdragen aan de vakontwikkeling. In een mooie overstijgende analyse van hun beleidsonderzoekpraktijk met talrijke voorbeelden expliciteren ze hun praktijktheorie over de opdrachtformulering en opzet van onderzoek en hoe de uitkomsten goed over het voetlicht te krijgen. Dit geeft henzelf en de lezer handvatten voor volgende beleidsonderzoeken. Zonder dat het een, wat we in de jury noemen, 'bureaubrochure' wordt.

Samen slim

Deze tijd vraagt in de samenleving en in organisaties collectieve intelligentie. Eric Koenen schreef een boek waarin hij op meanderende en associatieve wijze die collectieve intelligentie onderzoekt. Het is geen boek voor lezers die van orde en structuur houden of die concrete tips en adviezen verwachten. Daar is hij wars van. Nog afgezien van de vraag of ze er überhaupt zijn. Als je kunt lezen zonder landkaart is het een betoog waar je je als lezer in mee kunt laten nemen en door aan het denken wordt gezet om je eigen handelingsrepertoire dat bijdraagt aan samen slim kunnen zijn door te ontwikkelen.

Waarom vrouwen minder verdienen

Onbewust werken we ook als beroepsgroep soms mee aan het in stand houden van ongelijkheid en uitsluiting, zoals bijvoorbeeld het feit dat vrouwen minder verdienen. Een thema waar ogenschijnlijk logische verklaringen voor zijn, want ... Sophie van Gool maakt zeer gepassioneerd en aanstekelijk enthousiast met harde feiten en overtuigende argumenten gehakt van als die onterechte aannames. Dit thema dat in de publieke discussie maar niet van de grond komt en blijft rondzingen wordt door haar mooi en goed onderbouwd. Door het lezen ontwikkel je vanzelf een extra voelspriet voor deze ongelijkheid. Goed geschreven, prettig om te lezen.

Als jury zien we de top 10 boeken allemaal als winnaar van de Boek van het jaar 2022 prijs. Want het is niet niks om geselecteerd te worden uit bijna 100 boeken. Maar voordat wij, als jury, de winnaar bekend maken eerst een korte impressie over de ingezonden boeken. Wat viel de jury daarin dit jaar op?

Trends

Er is al een aantal jaren een verschuiving gaande in de thematiek van de ingezonden boeken. Minder veranderekundige en meer organisatiekundige boeken, en dan met een nadruk op nieuw organiseren, op zoek naar andere vormen van organiseren en nieuwe paradigma's. In veel boeken wordt de complexiteit daarin niet geschuwd. We zijn voorbij de simpele boeken over nieuw organiseren die een aantal jaren geleden in grote getalen verschenen.

Het veranderekundige gedachtegoed blijft wat achter in ontwikkeling lijkt het. Mogen we op basis van de verschenen boeken concluderen dat daar weinig aan nieuwe theorievorming is gedaan, noch in de wetenschap noch in de praktijk? Hoewel we als jury blij zijn dat er in ons vakgebied meer aandacht is voor organiseren, baart de stilstand in veranderekundig gedachtegoed - die er lijkt te zijn op basis van de boeken die verschijnen - ons wel zorgen.

Opvallend dit jaar was het grote aantal boeken waar een emotie centraal in stond: perfectie, pijn, schaamte, vrijheid, vertrouwen, kwetsbaarheid. Vaak waren het hele persoonlijke boeken. We duiden het in een trend waarin de persoon, van de adviseur, en de mensen in organisaties steeds centraler komt te staan. Van object naar subject. Maar in de ogen van de jury is het lastig om een goede balans te vinden tussen het persoonlijke en organisatiekundige.

De aandacht voor leiderschap is constant. Wel zien we in onze lijst een toename van boeken die zich op de boardroom, bestuurders en toezichthouders richten. Helaas zijn dat vaak zeer specialistische boeken, die minder geschikt zijn om in een top 10 voor alle adviseurs op te nemen. We zouden het als jury wel fijn vinden als er een relevant boek zou verschijnen om boardroom, bestuur en toezicht te verbinden met het werk van adviseurs in organisaties.

De top 10 is een illustratie dat ons vak zich steeds verder specialiseert en we niet zonder een goed oog op de buitenwereld kunnen. We hebben professionals voor gewone teams, voor conflicten, voor een projectmatige aanpak voor innovatie, voor strategie voor leren en talentontwikkeling enz. En we hebben startende en (meer) ervaren adviseurs. De top 10 illustreert de bandbreedte van het vak en we proberen ieder jaar zoveel mogelijk van deze smaken vertegenwoordigd te laten zijn. Waarbij we ons realiseren dat de claim “deze top 10 moet je gelezen hebben om bij te blijven in het vak”, ook een grote claim is. Voor de ene adviseur zullen toch echt andere boeken uit deze lijst interessant of belangrijk zijn dan voor de andere adviseur.

De meetlat

Als we de oogst van dit jaar langs de lat van onze criteria houden dan is het beeld als volgt.

Maatschappelijk relevant, sluit aan op de actualiteit. Dit criterium leggen we op twee manieren uit. Enerzijds de boeken die echt gaan over ontwikkelingen in de samenleving die volgens de jury ook relevant zijn voor adviseurs. In de top 10 van dit jaar staan 2 boeken die daar hoog op scoren, **Waarom vrouwen minder verdienen** en **Echt nep**. We kijken ook naar thematiek die actueel is in organisaties en waar alle adviseurs mee te maken hebben. Denk aan **De regels en de rek** of anders denken over organiseren zoals **Charordisch organiseren**

Dit criterium: waarom dit boek NU! Maakt ook dat goede en mooie boeken uit de top 100 niet zo makkelijk in de top 10 terecht komen. Tenzij ze heel goed scoren op de andere criteria en zeker de moeite van het lezen waard zijn.

Oorspronkelijk, zet aan tot denken, en ze zijn goed onderbouwd met een herkenbare methodiek waarop een en ander tot stand gekomen is. **Samen Slim** is een boek dat aanzet tot denken. Maar het is meer losjes geïllustreerd geïllustreerd dan onderbouwd. **Conflict eren** heeft een goede onderbouwing op basis van praktijktheorie. **Niet weer een onderzoek** is vooral onderbouwd op basis van onderzoek naar de eigen onderzoekspraktijk. **Machiavelli op de werkvloer** is gebaseerd op een promotieonderzoek. Politiek in organisaties is een relevant thema, maar de al wat oudere verwijzingen naar voorbeelden doen soms afbreuk aan de onderbouwing.

In het algemeen valt ons op dat in de lijst van 100 vaak slechts weinig boeken echt zeer oorspronkelijk zijn en aanzetten tot denken. We zien in de lijst van 100 een tweedeling tussen zeer goed onderbouwde en gedocumenteerde boeken, die deze boeken jammer genoeg soms helaas

onleesbaar maken, tot zeer dun of heel eenzijdig onderbouwde boeken die daarmee te weinig toevoegen aan de ontwikkeling van het vak.

Toepasbaar en Toegankelijk is een belangrijk criterium. Als jury vinden we prettig leesbaar relevant. Hoewel we fikse discussies hebben over de stijl van sommige boeken, de persoonlijke voorkeuren van de jury verschillen daarin enorm. Toepasbaar en toegankelijk is ook van toepassing op de vormgeving en de opmaak. En we hebben het al vaker geconstateerd, in onze ogen verschijnen er nog te veel met zorg geschreven boeken die helaas liefdeloos zijn vormgegeven. Dat is jammer. Toepasbaar en toegankelijk is ook het criterium dat we gebruiken in de selectie van boeken waarvan we denken dat ze betrekking hebben op universele thematieken die van belang zijn voor alle adviseurs en die weer eens in het zonnetje gezet mogen worden. **De complete consultant** en **Goed teamwerk** zijn van die thema's. Beide boeken zijn ook mooi vormgegeven, door de opmaak zeer toegankelijk en door de samenvattingen en hulpmiddelen toepasbaar.

En dan nu naar de winnaar.

De prijs die we zo gaan uitreiken heet in het spraakgebruik ten onrecht wel eens het Beste Boek van het jaar. Het beste boek bestaat niet, dat zal ook blijken uit de criteria die we net even langslieden. Het is onmogelijk om op alle criteria een 10 te scoren.

De criteria overziend voldoet het Boek van het jaar van 2022 aan veel criteria. Het is goed onderbouwd, op basis van eigen onderzoek en een waaier van relevante wetenschappelijke literatuur, zonder dat dat de leesbaarheid in de weg zit. Mooi vormgegeven en voorzien van handige hulpmiddelen. En het is en blijft een actueel thema in organisaties waar door twee jaar online werken mooi en goed werk leveren onder druk is komen te staan.

Daarmee is Goed teamwerk van Karin Derksen de winnaar van de Boek van het jaar 2022 prijs.